

ABONA-TELE

Pentru anul:

1 lună 85 cr., 1/4 an 2 fl. 50 cr., 1/2 an 5 fl., 1 an 10 fl.
Pentru ducerea la casă cu 15 cr. pe lună mai mult.

Pentru monarhie:

1 lună 1 fl. 20 cr., 1/4 an 3 fl. 50 cr., 1/2 an 7 fl., 1 an 14 fl.

Pentru România și străinătate:

1/4 an 10 franci, 1/2 an 20 franci, 1 an 40 franci.

Abonamentele se fac numai plătindu-se înainte.

TRIBUNA

Apare în fiecare zi de lucru

INSERTIUNILE

Un șir garmond prima dată 7 cr., a doua oară 6 cr., a treia oară 5 cr.; și timbru de 30 cr.

Redacția și Administrația: Strada Măcelarilor Nr. 21.

Se prenumerează și la poste și la librării.

În Bucuresci

primește abonamente D. C. Pascu, Str. Lipsani 35.

Epistole nefrancate se refuză. — Manuscrise nu se înapoiază.

Un număr costă 5 cruceri v. a. sau 15 bani rom.

Causa maghiară în Transilvania.

Pentru a da cetitorilor nostri ocaziune de a cunoaște părerea șovinilor maghiari din Transilvania despre atitudinea guvernului în cauza naționalităților reproducem în următoarele un articol, pe care „Ellenzék” îl publicase în coloanele sale:

„E cunoscut, că stimatul nostru coleg „Koloșvár” stă câte odată în nemijlocită legătură cu guvernul. Câte odată. Dar' nu totdeauna. Totdeauna el e foaie a guvernului, dar' nu totdeauna și nu întru toate este el inspirat de guvern. După presupunerea mea (articolele e semnat de redactorul Nicolae Bartha. Red. „Tribunei”) raportul va fi cam așa, că colegul nostru se orientează despre principii; aplicarea în special însă este concrețită dexterității și priceperii foii.

„Dacă raportul e astfel, atunci cauza maghiară în părțile transilvane e părăsită de guvern. Căci „Koloșvár” face Sașilor și Românilor concesii, care nu se împacă nici cu ideea de stat maghiar, nici cu interesele transilvane ale maghiarilor.

„Noi trebuie însă să presupunem, că raportul va fi așa, precum îl descrisem. În o cestiune atât de importantă colegul nostru nu poate face de capul său o politică. Dacă ar pute face o politică pe barba sa, el ar continua calea apucată, care consistă într'aceea, de a lua în tot timpul, fie soare, fie ploaie, pe frații români și pe verii sași și a îmblâți pe spinarea lor, așa încât chiar și mie îmi era foarte des prea mult. Astfel pentru paralizarea articolelor sei, fără a alege o formă concretă a polemicii, numai din motive de echitate și în considerarea dreptății me încercam a slăbi efectul rău ce putea cu drept cuvânt să producă la naționalități direcția politică de până aci a colegului nostru.

„Schimbarea, care ni-o prezentă „Koloșvár” acum, nu poate fi privită decât ca urmată din o inspirație mai înaltă. Pentru-că nu află nici un motiv, care să mă facă să cred, că „Koloșvár” și-a schimbat atitudinea din propriul indemn. Din contră ved, că Români față cu nișuțele politice ale Ungariei sînt ași mai străini ca ieri, și ieri erau mai străini ca mai înainte. Și în proporțiunea aceasta a depărtărilor, care-și-când motivele etice ar fi supuse legilor fizicale, scade din ce în ce

tot mai mult claritatea vederilor și căldura iubirii lor.

„Nu demult s'a înființat asociațiunea română croită în dimensiuni mari, și fără îndoială nu cu scopul de a se întrepune pentru scutirea intereselor de rasă române atacate în România, pentru-că în România interesele de rasă române sînt tot atât de puțin lipsa de scutire, precum o simt cele franceze în Franța sau cele germane în Germania. Este evident, că înființând noi „Kultur-egylet”-ul ardelean, n'am avut alt scop, decât să stavilim aici în patria maghiară desnaționalizarea Maghiarilor; dar' când Românii din România înființează o reuniune națională, ei nu urmăresc o afacere internă patriotică, ci înaintează în afară, formându-și din Transilvania, din ținutul dela Tisa, din Bihor și din Banat basa lor de operațiune.

„Prima faptă a reuniunii lor este memorandumul tinerimii române. Cestiu-l-a „Koloșvár”? Observat-a ce fel de geografie se cuprinde în el? Înțeles-a tendința acestei lucrări? Și dacă l-a cetit, dacă l-a vădut și l-a înțeles, crede el pe cuvânt celui-ce l'i-o spune, că această scriere volantă nu s'a făcut în interesul Românilor ungureni și, — ceea-ce este mai de importantă, — crede el, că această scriere volantă a vădut lumina zilei fără concursul Românilor ungureni?

„Dar' această reuniune și această scriere volantă sînt numai doi pași făcuți din partea Românilor? Pașii cei mai din urmă. Dar' cum stă cu ceilalți? Să-și fi uitat „Koloșvár” de ei? „Au nu se luptă el de ani în contra tendențelor lor! Devenit-a dar' altul spiritul, care ieri domina în biserică și școală? Simțământul, agitațiunea, mîrginirea conducătorilor sînt ele așii altele ca ieri? Și dacă ziua de ieri nu l'a plăcut lui „Koloșvár”, ce poate să-i placă la cea de azi, fiind una ca și cealaltă? Când și prin cine s'a scos ura din inimi? Nu dintr'a mea, nici din inima partidului independenței, căci partidul, pe care eu îl servesc, foaia, la care eu lucrez, nici-când n'a dat nutremânt urei contra naționalităților. Trebuie să trăim împreună, prin urmare împreună trebuie să căutăm și să aflăm și condițiile pentru o pașnică împreună viață. Decând mă sciu ajuns la conștiință de sine, de atunci și până acum aceasta a fost a mea mărturisire a credinței în afaceri

de ale naționalităților. Așa a fost când am înființat organul „Ellenzék”, așa a fost când am participat la întemeierea, desvoltarea și activitatea „Kultur-egylet”-ului maghiar ardelean. Așa e și acum, așa va fi și în viitor. Cu toate acestea ura a existat. Mulți l'au dat nutremânt și au aștat-o, fără precauțare, cu ușurătate de minte, dar' au nutrit-o; din partea română mai mult decât din partea maghiară, dar' că au nutrit-o, e lucru sfânt și adevărat. Din acest fapt istoric fără șovăire poate și „Koloșvár” să-și iee partea convenită, căci are un drept netăgăduit la ea. Și acum de nou întreb, când si cine a desrădăcinat din inimi ura aceasta?

„Și mai întreb earăși: în ce și prin ce s'au schimbat Românii? Căci eată „Koloșvár” ofere Românilor posturi de comiți-supremi. Dacă „Koloșvár” o face aceasta din propriul liber indemn, trebuie să fie motive obiective la mijloc. Pentru-că adevărat este, că „Koloșvár” mai înainte n'a oferit Românilor posturi de comiți-supremi. Acum le oferă. De aici nu se poate concluda altoeva, decât că sau „Koloșvár” sau Românii s'au schimbat. Întreb însă de nou, în ce, unde, când s'au schimbat Românii?

„Eu nu observ această schimbare. Ved însă schimbarea lui „Koloșvár”. Dar' fiindcă din propriul indemn nime nu-și schimbă nemotivat vederile, presupunerea mea de mai sus totuși nu va fi cu totul neîntemeiată, că guvernul, care a dat stimatului meu colegă gazetar această nouă direcție. Ear' aceasta e un lucru foarte rău. Căci dacă „Koloșvár” ar cugeta cu propria sa minte și dacă cu propriul său rost ar grăi, atunci — fie cu permisiune — nu s'ar atribui acestei schimbări o mai mare importanță, decât opiniei celorlalte foi politice din provincie. În stadiul actual al centralizațiunii ideilor și al afacerilor așa ceva e un lucru cu totul nevinovat. Dar' dacă guvernul a comunicat lui „Koloșvár” părerea sa, atunci în adevăr capătă lucrul o mare importanță, căci atunci aceasta înseamnă, că maghiarismul transilvănean de aci înainte nu mai are să conțeze la sprigin din partea cabinetului Szapáry. Să-și continue existența, după-cum va pute.

„Fie fericit, dacă poate fi, de-și silință să trăiască, dacă vrea să trăiască, și peară, dacă e prea slab să trăiască.

„Un comite-suprem român în Transilvania!”

„Un comite-suprem sas în Transilvania!”

„Dacă aceasta, domnul meu, nu e un nonsens, cred că este nebunie!”

„Pot să-mi închipuiesc pe un funcționar român sau sas pe o treaptă foarte înaltă în administrația justiției și a financelor. Chiar și ministerul l'i-aș acorda cu plăcere — nu Românilor sau Sasului, ci individului român sau sas, dacă are aptitudinile necesare. Dar' a le da în mâni un post de comite-suprem ar însemna a scoate o parte de țeară din coroana Stului Ștefan. Căci ministrul stă sub controlă, dar' Ungaria întreagă nu poate fi pusă în mâni românesci sau săsesci. Comite-suprem însă nu stă sub controlă. Mii de fire subțiri de ale vieții și de ale intereselor vitale sînt concentrate în mâinile lui. Cum va răsuci aceste fire, ca să facă din ele o funie, cum din acestea va întocmi laturi cum le va arunca unuia sau altuia după grumazi, și cum comite-suprem, dacă va voi, va deveni gâdele intereselor maghiare, aceasta nu o vede ministrul din departare sau o vede numai foarte târziu.

„Opoziția parlamentară înseamnă numai atât, că ea nu este mulțumită cu direcțiunea politică a guvernului. Și totuși aș ține de absurd, dacă el ar da opoziției posturi de comiți-supremi.

„Dar' opoziția naționalităților nu e numai o opoziție în contra guvernului, ci și o opoziție în contra Ungariei, și acestei opoziții voescă „Koloșvár” să încredințe soartea, viitorul, viața unor teritorii mari.

„Pot să vă dic: ideea națională maghiară face sub influența dispoziției reformei administrative o cucerire admirabilă.”

Tripla alianță și Ungaria.

În ședința parlamentului maghiar din 22 Iulie n. ministrul-president contele Szapáry a răspuns la interpelearea dep. Ugron despre tripla alianță. Despre partea aceasta a ședinței foile guvernamentale publică următorul raport:

Ministrul-president contele Szapáry: Onorată casă! Dl deputat Gavriil Ugron a interpelat și cu privire la tripla alianță, respective cu privire la alăturarea Italiei la prolongirea alianței încheiate. La această interpelare răs und următoarele: E îndeobște

cunoscută acea alianță defensivă, care e în vigoare între Austro-Ungaria și Germania dela 1879 și care a fost publicată la 3 Februarie 1888 deodată în foile oficiale din Berlin, Viena și Budapesta. Îndeobște cunoscut e și aceea, că mai târziu și Italia s'a alăturat acelei alianțe. Censtat ca fapt, că în timpul mai nou Italia s'a alăturat și prolongiri pe mai mulți ani a acestei alianțe. (Aprobări în dreapta.) Cred, că fiecare poate avé conștiința liniștită, că existența mai departe a acestei alianțe e asigurată numai pe o basă curat defensivă și pașnică. În privința înarticularii alianței guvernele interesate n'au de cuget a așterne acum nici un proiect, după-cum nu s'a întemplat aceasta la alte ocaziuni; deci dar' și guvernul maghiar nu poate așterne nici un proiect. (Aprobări în dreapta.) Mă rog a lua răspunsul spre cunoștință. (Aprobări în dreapta.)

Ugron arată, că el și-a câștigat liniștirea din contractul de alianță cu Germania, publicat în anul 1888, că noi nu vom fi constrinși a ataca Franța. Din acel contract singur acel lucru nu se putea vedé, că ce s'ar întempla deodă, dacă noi am fi atacați indirect de Rusia și anume în interesele noastre din Balcani. Ar fi de compătimit, dacă această pozițiune slabă a contractului a trebuit să fie earăși reînviată. Și ar fi de dorit, ca în Balcani să se creeze o definitivă stare a lucrurilor, pentru-ce stările fapctice din Bulgaria trebuie recunoscute ca legale. Dacă așadar Germania voescă, ca alianța germană să fie în Ungaria populară, trebuie să îngrijască, ca sentimentele Ungariei și statul ungar să fie respectate și ca organele ce stau în apropiere de guvern să nu se prefacă, ca-și-când Germania ar fi protectorul Germanilor din țările ungare, deoarece lucrul acesta dă naștere bănelii, ca-și-când Germania ar voi se pregătească numai adnectarea Ungariei. În fine interpelantul încearcă a aduce dovada, că guvernul în sensul §-lui 8 din legea transacțiunii dualiste dela 1867 ar fi îndatorat a supune casei contractul alianței. El nu ia răspunsul la cunoștință.

Ministrul-president Szapáry: Onorată casă! Vă rog a fi convinși, că grija principală a guvernelor externe ca și a guvernului unguresc o formează asigurarea intereselor țării în ori-ce direcțiune. Emanatiunea acestei îngrijiri este și acea alianță, la care am avut onoarea a me provoca în declarațiunea de mai înainte. (Aprobări în dreapta.) Dreptul națiunii și înțelesul articolului de lege XII: 1867 nu vor fi trase la îndoială nici de guvern, nici de un membru al acestei case. Două lucruri însă poate îmi va concede onoratul domn deputat; întâiu, că există totuși o deosebire între o astfel de alianță, despre care

FOIȚA „TRIBUNEI”

Răspuns

la chestionarul domnului B. P. Hașdeu pentru „Etymologicum Magnum Romaniae”.

De

Stefan Buzila.

(Urmare.)

94. În loc de cioban se dice „păcurar”. Locușii unde se ferbe laptele, se face brânză, se chiamă „mutare”, locul unde se așează brânza, laptele, se numesc comarnic (adeacă un fel de cămară). Locul unde bagă oile la muls se dice strungă, „când am ajuns eu acolo erau oile după strungă”. — Când caută, că cât lapte au oile, pentru-că dacă se împreună mai mulți laolaltă să scie câtă brânză are de a aduce fiecare, — se dice, că le bagă pe brânză. — Când vin oile după ameași se le mulsă se dice, că vin „dea împornyală”. Cel-ce face brânza se chiamă bașiu (baci). Brânza se face așa, că în laptele dulce nefert, îndată după-ce l'au muls și străcurat, fiind pus aproape de foc, deci nu la răceală, se pune „ciag” făcut din rânză de miel foarte tînăr (care încă nu mănăcă iarbă) și din zăr. După 2—3 ore, când adăcă laptele e tot prins, se adună cu mână încet laolaltă, ear' zărul se scurge în alt vas de repeșite-ori, până-ce adică nu mai carge al ul. Zărul ce se scurge mai pe urmă se dice jântueală sau jântuit. Ear' lucrarea ca atare, adică stoarcerea zărului din caș, se numesc jântuire, a jântui. Din jântuit se alege unt.

Untul se alege așa, că jântuitul se pune în un vas (berbință) lungăreț de lemn, înfundat la ambe capetele, avînd în fundul de deasupra o gură, numită vrană, în mijlocul fundului așa de largă numai, cât se poată umbra liberă bota jântăului (instrument de ales unt, care consistă din o bătă terminată în o rotită cu spițe de mărime corespunzătoare cavității vasului). Jântăul se tot scoate și earăși se afundă, până când prin mișcările sale alege untul, când apoi se destupă vasul și untul se scoate. Scoțîndu-se untul rămîne zărul. Zărul ce ese în rîndurile prime din stringerea cașului, adică a brânzei, se pune în o căldare mare pe foc, unde ferbînd se alege urda. Căldarea aceasta se numesc căldare de urdit și până când ferbe în continuu se amestecă în ea cu steartul, care este o bătă vergelită la capătul, cu care se bagă în căldare. Înainte de a se alege urda, zărul poartă numele de zăr dulce. După-ce din el s'a ales urda, poartă exclusiv numele de zăr. Dacă se mai înăcesce prin stătut, se numesc zăr acru, isvarniță. Urda cu zărul laolaltă poartă numele de jântiță dulce sau acră, după-cum e.

Jântuitul mestecat cu caș dulce (proaspăt) și sărat se mănăncă sub numele de cocărtă. În comunele Gledin, San-Ioana, Șieut (adeacă pe după țîrg) cocărtă poartă numele de găteaje, până când pe Someș sub găteaje se înțeleg vreascurile, adică ramurile tinere uscate ale arborilor. Îi mai dice pe Someș la acest soi de mîncare și zdrobituri (= sdrobituri). — La stăni cu deosebire se face mîncarea așa numită balmos, din jântuit și făină de cucuruz. — Ciubêrul, în care se pune laptele pentru a alege cașul

din el, se numesc „budacă”; vasele, în care se mulg oile, se numesc găleți, spre deosebire de șustariu sau doniț, în care se mulg vacile. Căldarea de urdit, dela bună-tatea căreia depinde cantitatea urdii, se așează pe foc atîrnată în cujbă, care e un lemn cărligat în forma unui unghiu drept împlînat cu un braț în pămînt. — Locul unde li-se dă la oi în timpul iernii de mîncare se dice turiste.

După-ce baciul gată de făcut cantitatea de brânză câtă s'a recerut, atunci face lapte acru de toamnă, spre deosebire de „laptele acru de primăvară”. Acest lapte așa dicînd îl află omul numai pe Someș, căci în alte părți nu prea se face. Se pregătesc foarte ușor. Anume într'un vas pune foarte puțin chiag sau altă acreală și apoi pe aceea toarnă lapte dulce, când îl ia dela foc, adică clocotind, și apoi după-ce stă puțin e gata. Laptele de toamnă e mai bun ca cel de primăvară. Laptele acru, care nu e bine făcut, care nu e nici gros, nici subțire, în care se pune laptele, se numesc fedeleșe (nisce vase cilindrice mai late decât lungi); berbință, se numesc nisce vase cilindrice mai lungi decât late. Două berbințe se numesc „tar”, pentru-că le pot aduce pe un cal. Între berbințe și fedeleșe, de mărime mijlocie, sînt budescile, singular budașcă. Budașcă dice poporul și la o muiere mică și groasă. Un vas tot de ținut lapte de lungimea unei berbințe, însă cu mult mai gros, se numesc budăiu. Instrumentul, pe care se pune grunzul de sare, ca să mănănce oile, și care e un lemn aplicat în pămînt, terminat la capătul de sus în 3 despărțiri, ca

să stee pe el grunzul de sare, — se numesc grivală.

96. Scoruș, Muzuc, Balan, Cifră, Lillă, Mearges, Cioban.

102. Locul unde a fost sîmănat cucuruz se numesc „mălăiștye”, unde au fost sîmănată bucate „mănănteale” se dice moină sau miriște; unde a fost cănepă: „cănepciștye”.

104. Plugul are următoarele părți: Grindeiul este acela, care cu un capăt vine pus pe teleguși și în care sînt spriginite toate celelalte părți. La capătul dîndêr al grindeiului sînt aplicate coarnele, cu ajutorul cărora plugul se îndreaptă în brazdă. Înaintea coarnelor e aplicată bîrsa, ear' înaintea acesteia ferul cel lung. Paralel cu grindeiul dedesuptul coarnelor și a bîrsei e aplicat plasul, care se termină la capătul dinainte în ferul cel lat, care umblă prin pămînt. La bîrsă în partea anterioară dedesupt e aplicat „cârligul”, în care se spriginesc „cucura” (o tablă lată menită spre a răsturna brazda), care are la mijlocul ei „picior” spre a o spriginii și în coarnele plugului, ca să nu cadă. Ferul cel lung, ca să nu cadă jos, e spriginit deasupra grindeiului prin „scimbătore”, care se îngredesce între ferul lung, bîrsa și cocoș sau popă (un cuiu bătut în grindeiul dinaintea ferului celui lung). Potîngul leagă plugul de telegușă. Din dricul telegușei es două lopățele, care formînd un triunghiu, în partea dinainte se unesc în cornițe (un lemn în formă de semicerc); lopățelele aceste se numesc scimbători. La mijloc pe sub ele e aplicată încă o lopățică mai tare, care are la mijloc cârlig pentru potîng, ear' cu capătul

dinainte se așează în fâlcelele proțapcelului, în care la capătul anterior prin ajutorul cătușii e aplicat jugul. — La capătul proțapcelului se aplică cu ajutorul cărceii (pronunțat cărșie) tînjala sau tînjaua pentru a mai prinde 2 vite. Tînjaua se deosebesce de proțapcel prin aceea, că nu are cătușă, ci la ea e un cârlig, în care se pune jugul. Plugul se transportă din din un loc în altul cu ajutorul „cobgilei”, numită prin Sălagiu iapă, poate dela lat. cabala. O doină referitoare la plugărie:

Mă dusei la plug în coastă,
Aduse dracu-o nevastă,
Uitîndu-mă după dînsa
Mi-s'a rupt plasul și bîrsa.
Acelea le-am făcut noue,
Mi-s'o rupt grindeiul-n două.
Acela l'am făcut nou,
Mi-s'a betejiț un bou;
Acela l'am vindecat,
S'o betejiț celalalt.

Dacă cineva are plugul lui, însă nu are personal, cu cine să-l poarte își aduce un pognoniciu. Acesta e un servitor numai pe timpul aratului, sau toamna pe timpul strînsului bucatelor de pe cîmp și nu se plătesce cu bani, ci l'ise ară și lui sau l'ise aduce cu carul de pe cîmp de anumite-ori. — Plugul se tocmesce să meargă mai afund sau mai sus prin pămînt cu ajutorul unor găvoasde (adeacă icuri) aplicate la partea dîndêr a grindeiului, unde acesta întră în coarne.

105. Pe aici se face deosebire între car și căruță. Carul se poartă de boi și vaci și e mai greu; căruța se poartă numai de cai și e mai ușoară. Carul poate fi lung și scurt: cel lung se folosește la adusul

e vorba aci, și între alta, care se va încheia fie din considerări comerciale, fie din punct de vedere al scutirii dreptului. (Aprobări în dreapta.) Pro secundo însă nu se poate nega, că există singuratic contracte de alianță, a căror publicare în întreg cuprinsul n'ar fi la loc din punct de vedere politic, sau cu considerațiune la interesele statului. (Aprobări în dreapta.) Din cauza aceasta rog pe on. casă a-mi lua răspunsul spre cunoștință. (Vii aprobări în dreapta.)

Voesc însă a reflecta asupra unei expresii a dlui deputat Ugron. Di deputat consideră guvernul german și declarațiunile oficiale ale acestuia ca-și-când aceste ar fi după maniere Ungariei. Eu cred, a pute conștata prin multe fapte din timpul mai recent, că Germania și cu deosebire guvernul german a fost condus față cu monarchia austro-ungară și mai ales cu Ungaria de cea mai mare bunăvoință. (Așa el în dreapta.) Și precum aș fi silit de a protesta în contra împregiurării, dacă guvernul maghiar ar fi făcut responsabil pentru unele sau pentru toate declarațiunile presei dela noi, astfel cred eu, că guvernului german încă nu i-se poate pune în spate, dacă în presa de acolo apar singuratici articoli malițioși. (Vii aprobări în dreapta.) Și dacă acest raport amical există deja între Germania și monarchia austro-ungară neîntrerupt dela 1879, sunt convins, că această relațiune și armonie bună va fi încă și mai mult întărită, dacă va ajunge la putere de lege a cel tractat comercial, care este în prevedere a se încheia. (Aprobări vii în dreapta.) Rog. pe on. casă din nou a lua cunoștință răspunsul meu. (Aprobări vii în dreapta.)

Răspunsul a fost luat spre cunoștință.

Răspunsul maghiar la memorandumul bucureșean.

(Urmare.)

VI.

1. În Dacia lui Traian nici nu a fost romanism în înțelesul celui din Franța și Spania. În țările aceste nu s'a înrădăcinat numai puterea romană și limba latină literară, ci s'au colonizat popoare italice, care amestecându-se cu Celții și Iberii au pus baza limbilor populare, din care s'a dezvoltat limba spaniolă, portugeză, catalonă și franceză. În Dacia colonistii lui Traian au fost numai cetățeni romani, însă de origine orientală, anume Dolichei, Commagenieni, Sirieni, Palmirieni, Galateni din Asia-Mica, Greci, Egipteni și alți coloniști din jumătatea orientală a imperiului roman. Aceștia în orașele Daciei prelungea limba literară latină vorbită și limba țerii lor natale, care de regulă era de vița semită. Pe o inscripțiune din Dacia în adevăr s'a aflat, prelungea cea latină, și limba palmireană.

Acei care au voit să dovedească în mod științific originea dacică a Valachilor, nu s'au cugetat, că precum limbile romanice apusene, cea spaniolă, franceză, retoromană, așa și cea răsăriteană valachă nu s'a dezvoltat din limba literară latină, căci la dezvoltarea lor s'a recerut o basă etnografică: elementul de popoare italice; ear' acesta în Dacia a lipsit.

fânului și e intru toate ca cel scurt, numai loitrele și inima sânt mai lungi; cel scurt se folosește la toate celelalte lipse. Prin Marmăția și Chior și la căruță dă tot car. — Carul consistă din telega dinainte și din telega dinapoi. Telegile au dricuri sau carămburi (sing. dric, carămb, adică osie) pe ele sânt aplicate așa numitele poduri. La telegă dinainte pe pod e aplicat și sferbecelul (în Sălagiu ferdeteu; vezi „Gutinel“ nr. 30 A. I.), care umblă liber și e merit pentru a pute întoarce carul mai cu înlesnire. Acesta la fiecare capăt are aplicate în direcțiune perpendiculară câte o bucată de lemn cam de 2 decm. lungă și numită mănuașă, menite, ca să nu poată sărl loitrele de pe el. Extremitățile podurilor se numesc umere. Tot umere se numesc și verigile de fer, cu care sânt legate podurile la capetele lor de dricuri. Rotele sânt așezate în capetele osilor și consistă din butuci, în care sânt așezate spițele, care cu celelalte capete sânt așezate în obede sau obedi. Aceste poartă numele acesta numai atunci, când în ele se află așezate numai câte 2 spițe, ear' la din contră, dacă sânt 3—5, atunci se dă cărligături. Cuiele, cu care se leagă obedele între sine, se numesc: cepuri (pronunț. șepuri). — Dacă din extremitatea unei obedi sare o bucată, bucată aceea se dă „muc“, și ca să-l pue la loc îl leagă Țiganul cu o verigă de fer de obedă, care verigă se numesc „șvanțiu“. — Osia în locul unde umblă roata e obdușă cu pene de fer numite „moroocj“ (sing. moroocaj). La carele cele bune cavitațiile butucilor dela

2. Prelungă acest argument altul de aceeași importanță, pe care știința are să-l multimească profesorului din Graz W. Tomaschek, care a arătat, că limba valachă de aceea nu s'a putut naște în Dacia, pentru-că originea ei se poate pune numai în secolii V.—VI. după Cristos. Tomaschek (*Zur Kunde der Hämus-Halbinsel. Sitzungsberichte, Viena 1881. 486.*) dăce: *Von einer Continuität der Wohnsitze der Walachen in dem Karpatengebiet seit der römischen Periode kann unseres Erachtens gar nicht die Rede sein. Die Sprache repräsentirt in dem weitest überwiegenden romanischen Grundstock nicht den Zustand des sermo latinus der früheren Kaiserzeit, sondern eine viel spätere Entwicklungs-epoche, den Zustand des sermo rusticus von 400—600 nach Christi.*

Dacă prin urmare Dacia a fost provincie romană la 107—260, se răstoarnă întreagă ipoteza, că limba valachă, a cărei origine se poate pune numai cu 200—300 de ani mai târziu, s'a putut naște în Dacia.

Unde s'a putut prin urmare naște? Kopitar, excelentul slavist, a fost cel dintâiu, care a arătat în mod științific legătura genetică a limbii valachice cu cea bulgărească și cea albaneză. (Albanische, valachische und bulgarische Sprache. Jahrbücher der Literatur, Wien XLV. 1829.) După dînsul și pe urmele lui în operele lui Roesler, Hunfalvy, Miklisch în literatura germană și în operele lui Hunfalvy și Réthy în literatura maghiară, aflăm întreg șirul documentelor, că valachimea s'a putut naște numai în Peninsula-balcanică, unde, cu deosebire în Iliria, pe teritoriul Albaniezilor de astăzi, în adevăr a și fost în epoca romană populațiune de origine italică, care a existat până în epoca migrațiunii giților și a vorbit limba rustică latină.

Așadar limba valachă, care s'a născut numai prin secolii V.—VI. și în care intruderea cu cea albaneză se poate arăta lămurit, s'a putut forma numai în Balcani.

3. Afară de aceste dovezi mai este o a treia, care nu este mai puțin hotărtoare în destinațiunea sa amintită Tomaschek îndrumă lo o împregiurare, care înaintea lui nu a prea fost considerată, anume, că în limba valachă terminologia cea mai veche a creștinismului este latină și de așa natură, încât presupune o ierarhie creștină tare dezvoltată. Așa dîcînd, toate noțiunile societății creștine le aflăm într'însa. Cine este lămurit în istoria creștinismului, va ști, că pe timpul domniei împăratului Aurelian nici vorbă nu poate fi de creștinism în Dacia. Monumentele epigrafice din Dacia sciu de Mythras, de Isis, de Ierubal, de Molegal, de Glycon din Paphlagonia, de Iupiter dolicheanul și heliopolitanul, dar' nici într'un singur monument nu este nici urmă de creștinism.

Cu atât mai multe monumente creștinesci sânt în Iliria, în Galonae, Narona și în Balcani, în general acolo, unde creștinismul înfloresce din secolii IV.—V, din care s'a dezvoltat creștinismul oriental.

4. Ajungînd la creștinismul oriental, putem îndruma la o nouă dovadă față cu apé-

roate încă sânt căpșușite cu fer și atunci se dăce, că roțile sânt bucșite, ear' la ferul acela se dăce bucșă. În osii la capetele butucilor roții se află prăselele. Leucile, la capetele, cu care se aplică în osii, sânt provădute cu pene de fer numite „prăjite“. Pe dricul dela telega dîndrēt nu e sferbecel, ci pe pod la capetele lui sânt nise verigi de fer semiceruale, cu menirea de a prinde loitrele, care verigi se numesc scocăi (sing. scocăia). În dricul dîndrēt e așezată gemanarea dinapoi. Această gemanare la dricul dinainte se termină în așa numitul nap, care se bagă în fâlcelele proțapului, ear' pe extremitățile dîndrēt ale acestei gemănării e pus brăcinariul (numit pe alte locuri iuhă), merit a ține proțapul sus.

Telega dinainte e legată de cea dîndrēt prin animă. Loitrele ce se pun pe dricuri consistă din doi drugi sau suli paraleli, între care sânt puse brățăările. Suli deasupra loitrelor sânt împreunați în partea dinainte a carului prin un lemn găurit la ambe capetele și numit felehearț (numit în alte părți și cetlău). — Când ea se încarca carul cu fân se pun prelungă leuce și țepusci.

La căruță sânt tot cam aceste părți. În loc de proțap are rudă, are apoi lambe acele pe care calii ca să se te sui în căruță. Din dretul căruței e șiregla. Dacă la căruță trage al 3-lea cal se dăce, că e în logău. În capătul ruții se pun o pritorile sau tartaoale, ca să poată oprî caii. La căruță caii se prind de cruci sau chiștauă. — Căii se întărnă cu tar-

ătorii continuității valache. Valachimea aparține creștinismului bizantin, dar' în limba sa afară de terminologia latină sânt multe reminiscențe, care dovedesc, că a trecut prin acea epocă, când creștinismul latin a devenit grecesc, sau când în jumătatea răsăriteană a imperiului roman limba bisericească latină a fost scoasă și cea grecească i-a luat locul. În adevăr este interpretățiune copilărească a-și închipui în Dacia evenimentele, care s'au petrecut în Peninsula-balcanică, și prin aceasta a dovedit o istorie imposibilă, adică originea dacică a Valachilor.

5. Între datele, care arată originea valachimii în Balcani, trebuie să mai amintim unul: anume pe acela, că limba valachă dela Dunăre și Carpați mai are o limbă soră, care este identică cu dînsa în esență și în formă, anume aceea ce există până astăzi în Macedonia, ear' altă limbă soră se vorbesce în Istria. Ramificarea atât de îndepărtată a acestor trei rami de limbă este deja deajuns pentru a înțelege, că valachimea, care par excellence este un popor de păstori, cât de ușor își schimba locuința, cum a venit în ținuturile de peste Dunăre din Balcani și cum a căutat aicea înainte de toate ținuturile muntoase, mai potrivite pentru el.

VII.

Așa stă destinațiunea înaintea tribunalului științei. Dar' această destinațiune nouă ni-se pare mai mult de o valoare academică, presupunînd, că față cu masele naive nu se folosește pentru scopuri de agitațiune. Academia Română, știința, tinerimea și întreaga națiunea, intrucât se leagă cu cerbicie de această poveste, ni-se pare ca o orfană, care își caută pe mamă-sa; dar' dorul ei nu este să-și găsească părinții adevărați, ci ca să-și găsească o mamă cât se poate de frumoasă și cât se poate de vestită. Prin urmare destinațiunea în general este irelevantă cu deosebire relativ la procesul ce decurge între noi, pentru-că chiar dacă ar fi adevărată, nu ar constitui nici un titlu de drept; însă nu este fără interes, căci caracterizează pe adevărarii nostri, care astfel în locul științei adevărate contrabandăză povesti naive, și care apoi, pentru a pute sta lângă povestile lor, sânt siliți a continua sute de ani de-arindul falsificarea istorie.

Căci după ce istoriografia bucureșeană a dovedit, că în Ardeal pe timpul venirii Maghiarilor au fost trei principate valache înfloritoare și de sine stătătoare, a avut datorința a și susține aceste principate, pe care nu le-a putut înghiți pământul. Aceasta nu este problemă ușoară: a susține ceva ce nu există. Dar' o istoriografie, care rătăcesce pe aceste cărări, nu vine ușor în confuzie!

Frontierele statului unguresc, decând au ocupat înaintașii nostri acest pământ, s'au schimbat adese, ca ale oricărei alte țeri. Austria, Stiria, Polonia, Moravia au stat sub domnia sceptrelor maghiar; spre Meașă-și jumătate Balcanul până la Marea-Neagră, spre Apus până la Adria. Însă nicodată frontierele nu s'au schimbat așa de tare, încât partea de țară numită Ardeal să nu se fi ținut nemijlocit de coroana ungurescă, numai începînd dela secolul XVI, pe timpul

nița (pe alte locuri șeana) cu ajutorul cingilor. Târnița are sub ea poclădi, curelele unde pui picioarele se numesc scări, cele ce se pun sub coada calului se dăce pogi. Capetele târniței cele ridicate în sus se dăce hoblăncuri (sing. hoblanc). — Despre un cal ce fugă tare se dăce, că n'are splină și poporul crede, că i-s'a scos splina când l'a fătat, deoarece după el, la toți caii, când îi fată, splina ese pe nas.

106. La moară grindei este acela, în care sânt așezate roatele, și cea din apă și cea din lăuntru. Grindeii are la capete șiepurî (cepuri), cu care stă pe căpătaie. Roata din lăuntru are maseale, care învîrt cu ajutorul fusului (pe după țig orâng) peatra ce sfarmă grăunțele. Fusul e așezat cu capătul de jos în tyigăiță (tigăiță). În giurul petrii de măcinat se află veșca; locul pe unde curge făina se dăce fărînită. Bucatele se toarnă în coș, sub care se află covășica (pe după țig îi dăce tyeaică (teică)). — La roata din apă, dacă apa curge pe dedesupt sânt pene, dacă pe deasupra cupe. Apa merge spre roată prin șlipuri sau scoocuri. Din apa principală apa merge spre moară prin părul morii sau canalul morii. La despărțire se află racastauă sau bontauă sau lacastauă. Apa principală, pentru a merge o parte pe părul morii, este împedecată prin hăitaș, în Moldova îi dăce iaz sau hait.

(Va urma.)

așa numitei suzeranități turcesci, când după lupta de jale dela Mohaci au ocupat Turcii o parte a țerii și domitoriul din Casa Habsburg ceealaltă. În timpul acestor grele loviri Ungaria s'a redus la partea resăriteană de sub principii naționali. Astfel fiind țara sfîrțicită în trei părți, s'a format partea răsăriteană, Ardealul, ca principat independent. Pe aceasta își bazează istoriografia română resonamentul seu. De aici își deduce aserțiunea, că Ardealul totdeauna a fost mai mult sau mai puțin independent și că stăpâniile țerii lui au fost Voievozii ardeleni valachi. Acesta este străbunul Ardeal valach, urmașul Daciei. (Va urma.)

Memoriul studenților români și studenții din Roma.

Cetim în „Timpul“:

Comitetul studenților români, trimițînd și colegilor lor din Roma memoriul redigat în afacerea Romanilor de peste munți, a primit din partea asociațiunii universitare din capitala Italiei următoarea scrisoare de răspuns:

Colegi și frați preaiubiți!

Cer scusă dela voi pentru întârzierea răspunsului, dar' scrisoarea voastră a ajuns aci mai curînd decît memoriile, pe care ni-le-ați promis în acea epistolă, ca să ne faceți cunoscută destinațiunea națională a voastră, care se agită atât de nobil. De aceea înainte de toate am voit să așteptăm sosirea fasciculelor, pe care le-am și cetit cu atențiune și le-am distribuit la câți mai mulți studenți am putut, fiindcă toți voiau să iee cunoștință de starea cauzei voastre și de condițiunile voastre și ale fraților noștri, atât de aspru tractați (*cosi duramente trattati*).

Cauza voastră, atât de nobilă și de justă, care e cauza comună a culturii gîntei latine, e aci cu atât mai simpatică, cu cât și noi Italianii avem foarte mulți frați de ai noștri supuși încă străinului și deja demult timp oboșiți și slăbiți și dinșii de lucrarea continuă și sotilă (ascunsă) de a-i desnaționalisa. Ne încurajază însă cugetul, că rezistența se întărește, cu cât mai mare e violența și în tradițiunile sale și în conștiința sa găsește cel debil sprijin pentru a face frunte celui prepotent.

Și noi, știți de sigur, am constituit o societate, care poartă numele primului poet italian, Dante Alighieri, care își propune același scop, la aparență mic, dar' în realitate foarte important: de a apăra și de a lăși limba noastră și cultura noastră în țările italiene despărțite încă dela mama patrie.

V'am adus aminte acest lucru, nu pentru-ca să vă dau o îmboldire, de care n'aveți de sigur nevoie, ci pentru-ca să vă fac cunoscut, că de intime legăturile noastre și că de simile sînt sînt condițiunile noastre cu cele ale nobilului popor român (*con quelle de nobile popolo Rumeno*).

Vă exprim deci, în numele tuturor camaradilor mei, sincerele și cordialele noastre dorințe pentru complectul succes al cauzei voastre, declarându-ne gata totdeauna a vă ajuta precît putem fi spre folosul năsuștelor voastre. Și despre aceasta nu trebuie să vă îndoiți un singur moment, căci noi ve vom dovedi aceasta în momentul când veți apela la noi, mîndri de încrederea voastră.

Și vă salut, o frați, în numele glorios al Romei, al cărui nume strălucit îl purtați voi în numele chiar al poporului vostru, și care cu puterea trecutului seu este divinitatea tutelară a gîntei latine.

Pentru consiliul directoriu:
Roberto Alessandri,
președinte.

CRONICĂ

Monarhul nostru în Ardeal.

La Bist ita se fac mari pregătiri pentru primirea Maiestății Sale Monarhului nostru, care, după cum am raportat deja, va asista la manevrele ardeleni din toamna aceasta, ce se vor ține între Reghinul-săses și Bistrița. Orașul va avea patru porți triumfale. Pentru înfrumusețarea internă a orașului încă se fac lucrări însemnate, așa că la finirea lor orașul va avea un aspect foarte sărbătorec.

Numiri. Subjudele Iosif Kertész dela judecătoria cerc. din Bocșa-germană a fost numit jude la tribunalul reg. din Dej, ear' subjudele Carol Mikó dela judecătoria cerc. din Murăș-Oșorheiu jude la judecătoria cerc. din Nyárad-Szereda; mai departe au fost numiți subjudi vicenotarii Ignatie Köllö dela judecătoria cerc. din Ciuc-Sânt-Martin și Andreiu Janko dela cea din Giergio-Sânt-Miclăș, primul la judecătoria cerc. din Giergio-St.-Miclăș și al doilea la cea din Mercurea; în fine au mai fost numiți: vicenotarul Gregoriu Szánto dela tribunalul reg. din Murăș-Oșorheiu notar și practicantul reg. din drept dela același tribunal Iosif Wittich vicenotar, ambii tot la acel tribunal.

Transferare. Judele Carol Telegdy dela judecătoria cerc. din Huedin a fost trans-

ferat în aceeași calitate la tribunalul regesc din Dej.

Băncile și răpusul de Dumineca. După publicarea ordinațiunii ministeriale despre răpusul de Dumineca era lucru îndoielnic, dacă băncile sînt sau nu supuse acestei ordinațiuni îndreptându-se banca austro-ungară în destinațiunea aceasta cu o întrebare către ministrul de comerț Baross, acesta a declarat într'un rescript cu data de Sămbăta trecută, că institutele de bani sînt excluse dela răpusul de Dumineca.

Răspunsul tinerimii universitare maghiare în contra memorandumului bucureșean, după-cum cetim în „Budapesti Hirlap“, va apăre și în limba bulgară! Traducerea o face „patriotul“ Strausz Adolf.

Cercul Enders. Programul reprezentațiunii de așară, bogat și destul de variat, a fost executat în țările cea mai mare cu o deosebită acuratețe. Așa d. e. doi bun gimnastici prin executarea corectă a tremplinului, sărituri uriașe de salt mortal peste 1—4 cai, au stors admirațiunea și aplauzele publicului. Miss Anneta s'a distins în echilibristică. D-soarele Mariana și Elise au jucat între aplauzele publicului un joc național polon, ear' d-soara Paola a excelat în arta superioară de călărit. Gimnasticul Oravetz s'a produs destul de bine cu o producțiune acriană la trapez.

Edificarea unei case de cură în Rășinari. Comuna Rășinari a oferit secțiunii „Reuniunii carpatine din Sibiu“ un loc la munte pentru edificarea unei case de cură prelungea chiria corăspunzătoare pentru loc și pentru lemnul de edificat.

Hymen. Domnul Dr. Aureliu Novacu s'a fidațat cu domnișoara Ludmilla Biesz la Biserica-Albă.

O răscoală a Valachilor în munții Gilăului. În numărul 148 al Țării noastre am adus la cunoștința cetitorilor, că șovinistul clujan „Ellenzék“ publică sub titlu de mai sus o corespondență malițioasă, în care acuză pe Românii din comuna Albac (comitatul Turda-Arieș), că în continuu devastază pădurile erarului de pe munții Gilăului, dănd chiar „ansă“ la un conflict cu păzitorii erariali. Acum i-se telegrafează lui „Egyetértés“, că în cauza acestui conflict s'a pornit cercetarea cu mare grabă, și că e nădejde, că dintre 24 de Moți acușati mare parte vor ajunge în temniță. — Da, judecătoria „patrioț“ sînt foarte grabnici și punctuali când e vorba de a umple temnițele cu Românii! Când e vorba însă, ca judecătoria „patrioț“ să aplice asprimea legii în contra gendarmilor unguri și a vigiliilor șecui de păduri, care în cele mai multe cazuri sînt cauza conflictelor și a omorurilor prin purtare lor brutală, atunci se fac ca-și uită și de investigație și de condamnare și astfel rămîne lucrul baltă. Așa s'a întemplat cu afacerea din Feldru. Ce să-i faci, așa e în patria „liberalismului“ maghiar!

Avis oficial. Consistorul arhidieceșan gr.-or. din Sibiu publică următorul avis oficial: Tinerii, care doresc a fi primiți ca elevi noi ai seminarului arhidieceșan în secțiunea teologică ori pedagogică și au studiile pregătitoare ce se recer, prin aceasta se fac atenți: că au să aștearnă suplicile lor la consistorul arhidieceșan pe calea concernentului oficiu protopresbiterial negreșit până la 1 August stil vechiu, instruate cu testimoniile școlastice și cu celelalte documente prescise în regulamentul seminarial din anul 1877 și 17, 18 și 19, care toate sînt de a se aclude în original. Cei primiți vor avea să se prezenteze în institutul seminarial la 31 August, la 9 oare antemeridiane, pentru a se supune unei vizitări imediate în ceea-ce privește dezvoltarea lor fizică și integritatea organismului. La imatriculare, care va urma la direcțiunea seminarială în cele trei prime zile ale lui Septembrie, fiecare elev are să depună taxa seminarială, dela care imenusa nu se poate dispensa. Taxa anuală pentru convict este 100 fl. și deosebit 2 fl. ca contribuire odată pentru totdeauna la biblioteca seminarială. Elevilor mai săraci li-se concede să solvească taxa anuală a convictului în 2 rate de câte 50 fl., anume la începutul lui Septembrie și Februarie; altfel de relaxări însă de fel nu au loc.

Căsătoria moștenitorului tronului român. „Timpul“ aduce următoarea informațiune: E vorba de un proiect de căsătorie între A. S. principele Ferdinand, moștenitorul tronului, și o fiică a ducelui de Edinburg. Până acum nu e încă nimic hotărît în această privință. În cursul verii însă principele Ferdinand se va întâlni cu princesa în destinațiune și poate la toamnă se va hotărî ceva în această privință. Principele Leopold de Hohenzollern este foarte dispus, ca această alianță să se facă. Fiica ducelui de Edinburg este ortodoxă și va dispune de o mare avere.

Maiorul Coandă. — serie „Românul“ — a fost numit șef al casei principelui Ferdinand.

Greva apoiatoriilor și locurilor de tren din Paris, după-cum anunță o telegramă cu data de 20 l. c., se consideră ca sfîrșită. Intrarea în atelier și în depozite s'a făcut în 20 l. c. dimineața aproape cu desăvîrșire și fără de a se întempla vr'un accident.

Raport

despre activitatea societății de lectură „Ioan Popasu” din Caransebeș în anul de gestiune 1880/91, cetit și primit în ședința de încheiere, ținută la 23 Iunie v. a. c.

Societatea de lectură „Ioan Popasu” s-a constituit în mod provizoriu la 16 Septembrie anul trecut și, sub prezidiul dlui profesor Ioan Pinciu, s'au ales: viceprezident și redactor al foii „Progresul” Nic. Ionescu, cleric în cursul III.; notari Nic. Groza, cleric în c. III., și P. Ciorogar, pedagog în c. III.; bibliotecar Ios. Velceanu, ped. în c. II.; vicebibliotecar Ios. Velceanu, ped. în c. II.; cassar I. Birușescu, cl. în c. II.; controlor Ios. Pușchița, ped. în c. III.; membri în comitet: Terentiu Bugariu, cl. în c. III.; I. Iula, cl. în c. III.; I. Popovici, cl. în c. II.; G. Dragomir, cl. în c. I.; Ilie Pepa, cl. în c. I.; I. Popa, ped. în c. III.; V. Tărianu, ped. în c. II.; I. Alexandrescu, ped. în c. I.

În lipsa statulelor aprobate, și după ce dl president al societății, din motive de sănătate, a abținut de la oficiu, mesurul societății noastre a fost încetăvintat, fiind necesitățile să întrerupem ținerea ședințelor timp mai bine de două luni de zile.

Aprobându-se statutele din partea venerabilului consistor diocesan, societatea „Ioan Popasu” s'a putut constitui definitiv în ziua de 5 Aprilie st. v. 1891, alegându-se president dl profesor Elena Hodoș. Sub prezidiul d-sale s'au ales: viceprezident și redactor Nic. Ionescu, cl. în c. III.; notari Nic. Groza, cl. în c. III.; și P. Ciorogar, ped. în c. III.; bibliotecar P. Popescu, cleric în c. II.; vicebibliotecar Ios. Velceanu, ped. în c. II.; cassar I. Gropșanu, cl. în c. II.; controlor Nistor Trandafir, ped. în c. III.; ear' în comitet membri: Ter. Bugariu, cl. în c. III.; I. Popovici, cl. în c. II.; I. Chișoan, cl. în c. II.; G. Dragomir, cl. în c. I.; Il. Pepa, cl. în c. I.; I. Popa, ped. în c. III.; St. Otonoga, ped. în c. III.; Ios. Curuț, ped. în c. II.; I. Alexandrescu, ped. în c. I.

Membri ordinari ai societății au fost toți clericii și toți pedagogii institutului teologic-pedagogic, laolaltă 74; clericii 26, pedagogii 48. În anul de gestiune 1890/91 societatea de lectură a ținut 18 ședințe: două de constituire și 16 ordinare. În afară de conclusele luate, în număr de 33, activitatea societății se reasumă în următoarele:

- 1. S'au cetit 5 lucrări originale și o critică în scris.
2. S'au ținut trei prelegeri practice pedagogice și două catechese.
3. S'au recitat 11 poezii și 5 piese în prosă: din Alexandri, Slavici, Coșbuc, Gr. Alexandrescu ș. a.
4. S'au recitat 3 dialoguri.
5. Și în sfârșit nu putem trece cu vederea criticile orale făcute de membri în ședințele societății, atât cu privire la lucrările originale ale membrilor și la recitări, cât și mai ales observațiunile făcute la probele de prelegeri practice și catechese. Scurțimea timpului n'a permis să se țină mai dese prelegeri de soiul acesta atât de folositoare pentru membrii societății. Sperăm, că pe viitor ne va fi dat să dezvoltăm o activitate și mai intensivă pe acest teren.
Tot din cauza scurtimii timpului, precum și din motivul, că se apropiau examenele dela finea anului școlar, societatea n'a putut să deie în anul acesta ședință publică în conformitate cu statutele sale, — rămânând, ca în anul viitor societatea noastră să facă pregătirile necesare pentru ședința publică chiar dela începutul anului școlar.

Cu finea anului de gestiune curent, făcându-se revisuirea casei societății, s'a găsit, că averea sa consistă în bani din 384 fl. și 28 cr. v. a., din care 365 fl. 21 cr. sunt puși la cassa de păstrare din Caransebeș, ear' 19 fl. și 7 cr. se află la cassa în numerar, — mai având societatea și o pretensiune, în partea cea mai mare sigură, în sumă de 92 fl. v. a.

Biblioteca societății de lectură numără 735 de opuri în 839 volumuri, 46 fascicule, 5 manuscrise, 2 partituri, 4 șoale de musică instrumentale și 2 piese musicale, — în parte cumpărate, în parte dăruite.

La adresa societății au venit în anul acesta următoarele diare.
Gratuite: „Tribuna”, „Gazeta Transilvaniei”, „Luminătorul”, „Gazeta Bucovinei”, „Foaia Diocesană”, „Transilvania”, „Amicul Familiei”, „Candela”, „Biserica ortodoxă”, „Biserica și Școala.

Abonate: Convorbiri literare, Tribuna (un exemplar gratuit, al doilea abonat), Școala română, Foaia ilustrată.

Au mai sosit la adresa societății noastre și următoarele cărți dăruite:

Memorialul lui A. bar. de Saguna, dăruit de P. S. S. Domnul episcop diocesan Nicolae Popoa.

Tălcuirea evangeliilor, dăruită de domnul Dr. P. Barbu.

Versuri, dăruite de domnișoara Luceștia Suciu.

Din straița cu minciunile a lui Moș Stoică, dăruite de Sandu Pungă goală.

Problema atențiunii, dăruită de domnul Ios. Blaga.

Tuturor acestor marimimoși dăruitori, asemenea și onorabilelor redacțiuni, care ni-au trimis gratuit diarele lor, societatea noastră de lectură le exprimă și la locul acesta profunde mulțumite.

Caransebeș, în luna lui Iunie 1891. Comitetul.

VARIETĂȚI.

(Aparat sburător.) Se scrie, că un inginer francez, anume Adar, care între altele a inventat și un nou soi de telefon, — destul de practic, — a inventat acum în urmă un aparat sburător.

El a lucrat la acest aparat 16 ani și a cheltuit 600.000 franci. Aparatul are forma unei pasări și se ridică în sus prin puteri dezvoltate care învîrtiri, ear' nu cu ajutorul gasurilor.

Aparatul are două aripi lungi de vr'o 14 metri, ear' drept trup al pasării este nava ușoară în care este așezată mașina învîrtitoare și cârmaciul. În loc de cap este mânerul de cârmuire, ear' picioarele pasării sunt înlocuite tot prin un fel de picioare ca talpa unei sănii, cari n'au însă rolul decât la coborire.

Inventatorul și constructorul acestui aparat și-a făcut aparatul luând de model pasările cele mari, pe care le-a studiat ani îndelungați. Chiar în atelierul său avea un vultur și un albatros. Ba ca să studieze mai bine, s'a dus și a petrecut în Algeria doi ani, unde înșela aproape de sine vulturii prin bucățile mari de carne ce le arunca.

Prima încercare cu acest aparat sburător s'a făcut zilele trecute în parcul inventatorului.

Încercarea a reușit. Dl Adar a reușit să se ridice până la înălțime de 20 metri și să zboare mai multe sute de metri.

Pentru-ca jurnalele să-i facă mai mare reclamă, el a declarat, că nu va divulga secretul acestei mașini nici unui străin, ci pune secretul la dispoziția ministerului de războiu francez.

Din public. *)

Invitare

Adunarea generală a „Asociațiunii transilvanice pentru literatura română și cultura poporului român”, ținută în Reghinul-săseș la 27 și 28 August 1890, în ședința sa a II-a la nr. 205/1890 a stabilit o nouă arondare a despărțimintelor. Conform acestei nouă arondări s'a instituit despărțimintul 21 cu central Năsăud, cuprinzând comunele din cercul politic al Năsăudului și al Rodnei.

Subscrisul, fiind însărcinat din partea onor. comitet prin hârtia d. d. 24 Septembrie 1890 nr. 245 ex. 1890 și prin hârtia d. d. 25 Martie 1891 nr. 99 ex. 1891 a îndeplini reorganizarea despărțimintului pe baza noiei arondări, prin aceasta am onoara a anunța ținerea) adunării generale de constituire pentru despărțimintul Năsăud pe 2 August st. n. a. c. la 4 oare p. m. în Năsăud.

La această adunare generală cu toată onoarea învitat pe toți p. t. domni membri, precum și pe toți binevoitorii și spriginitorii marelui scop ce-l urmărește „Asociațiunea”.

Sperez, că numeroasa inteligență din acest despărțimint va dovedi prin participarea ei la această adunare, că știe prețul deplin însemnătatea „Asociațiunii” noastre și foloasele salutare ce le-a adus și le aduce pentru literatura și cultura poporului nostru, și îi va da spriginul cuvenit.

Năsăud, la 18 Iulie 1891.

Dr. Const. Moisil.

*) Pentru cele cuprinse în rubrica aceasta redacția nu primesce răspunderea.

SERVICIUL TELEGRAFIC al „TRIBUNEI”.

Petersburg, 24 Iulie n. Foile de aici, bineventând sosirea escadrei franceze, o numesc pe aceasta un eveniment, care dovedește relațiunile amicale dintre Rusia și Franca. Escadra franceză a sosit ieri la ameați la Kronstadt și a fost întâmpinată cu entuziasm.

București, 24 Iulie n. O grupă de persoane distinse din județul Prahova au luat la Ploiesci o rezoluțiune, în care mulțumesc reginei, că a aprobat proiectul de căsătorie adevărat românesc și patriotic al principelui moștenitor cu d-șoara Văcărescu.

Bibliografie.

A apărut:

„O idee de organizațiune militară a României”, se capătă în librăria Graeve din București. Prețul 1 leu.

A apărut:

„Confecționarea pălărilor de paie”, de Petre Mohor, o broșură cu ilustrațiuni, care dă îndrumările trebuincioase pentru recoltarea, păstrarea, pregătirea și colorarea paielor de împletit și descrie diferitele feluri de împletituri, cusătura, sulfurarea, gelatinarea și garnitura pălărilor de paie. Prețul 50 bani. Se poate procura dela autor, comuna Vizir, jud. Brăila (România) sau dela redacțiunea „Casa Rurală”.

A apărut la București în formă de broșură:

„Studiul terenului arabil din câmpia României” de V. C. Munteanu, directorul stațiunii agronomice dela Fecești.

A apărut:

„Vinuri fabricate din poame” de Grigorie Halip Cernăuți Editura Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina”.

A apărut:

„Tratatul boalelor acute infectătoare”, anunțat deja prin diarele noastre românești, se află de vânzare singur numai la autor sub adresa: Simeon Stoica, medic cercual în Rodna-vechie (Ó-Radna), comit. Bistrița-Năsăud. Prețul 1 fl. și expedarea postală 10 cr.

A apărut la Roman „Antelia dragoste”. Roman de I. Turghienev. Tradus în românește de E. Voinov.

„Casa rurală”. Revistă conciclopedică ilustrată, sub direcțiunea dlui Dobre Ștefănescu. Grind (județul Ialomița)—Călărăși. Nr. 6 are următorul cuprins: Cestiuși sanitare importante. — Crescerea și economia animalelor domestice. De D. Ștefănescu. — Medicina populară: Anghina difterică. De R. Mărinescu. — Cultura dușilor și crescerea vermicilor de mătăsă. De St. Popescu. — Învățământul cetirii. De I. Voiculescu. — Supersățiile poporului. — Epigramă.

Extrase din „Budapester Közlöny”.

Posturi vacante:

— Un post de conducător adj. cl. II. de cărți funduare la judecătoria cerc. din Érsekújvár. A se adresa în două săptămâni la autoritățile competente.

— Un post de scriitor la judecătoria cerc. din Șomcuta-mare. A se adresa în patru săptămâni la autoritățile competente.

— Un post de jude la tribunalul reg. din Biserica-Albă. A se adresa în două săptămâni la autoritățile competente.

— Un post de subnotar la tribunalul reg. din Sibiu. A se adresa în două săptămâni la autoritățile competente.

Călimdarul zilei.

18/25 Iulie 1891.

Italian: Sob. arch. Gavriil.
regorian: Iacob Ap.
Soarele: răsare 4.40, apune 7.31

Buletin meteorologic.

Sibiu, 24 Iulie n. 6 oare dimineața.

Table with 4 columns: Presiunea atmosf. in mm., Temperatura după Celsius, Maximal și minimal de temperatură, Direcția vântului. Row 1: 737.0, -1.0, +16.1, +25.0+14.2, SV.

Din țeară 22 Iulie n. 7 oare dimineața.

Table with 4 columns: Stațiunile, Presiune atmosf. in mm., Temperatura Celsius, Vântul direcția și tăria. Rows include Budapesta, Sătmăr, Cluj, Orșova, Arad, Panciova.

Sosiți în Sibiu.

La 24 Iulie n.

Hotel „Newriver”. F. V. Daehne, consul din Anglia. Stemberger, Kronfeld, M. Halász, Kanitz, Abeles, Sonnenfeld și Philipson, comercianți din Viena.

Economic.

Importul de zahăr al României. Cetim în „Pester Lloyd” (nr. din 22 I. c. n.): Tariful vamal autonom al României, care e de puține zile în vigoare, deschide unor fabricate ale Ungariei granița. Industria noastră de zahăr a făcut în timpul mai din urmă progrese într'adevăr remarcabile, o parte a trebuinței României e posibil poate a se procura de aici. Cum stătea lucrul până acum? În urma taxei vamale diferențiale pe zahăr (25 franci pro 100 de chilogr. pentru statele convenționale, 35 franci pentru cele neconvenționale) exportul nostru în România a încetat cu totul și locul Austro-Ungariei l-au luat ambele state Germania și Franca, precând înainte de 1 Iunie 1886 dominau acolo produsele noastre, anume cele ale Austriei. Ce schimbare a intrat în comerțul de zahăr în urma încetării convenției austro-ungare cu România, despre această dau deplină deslușire cifrele ce urmează. România a importat zahăr rafinat (măjime trice) din:

Table with 4 columns: An, Austro-Ungaria, Germania, Franca. Rows: 1885, 1886, 1887, 1888, 1889.

Urmările încetării convenției ese aici foarte lămurit la iveală. Austro-Ungaria a fost scoasă cu totul din piața de zahăr a României. De aci înainte va fi mai bine. Vama de intrare de 35 franci pro 100 chlgr. e, ce-i drept, mare, însă se ia în considerare, că această taxă vamală are valoare egală pentru toate statele, că România, lipsindu-i cu totul o industrie de zahăr proprie, trebuie cu ori-ce preț să importeze zahăr. Apropierea de bușenului asigură productului austro-ungar avantajii, pe care nu le au Germania și Franca. Sperăm, că exportatorii nostri de zahăr vor profita cum se cade de acest favor al situațiunii și vor recuceri earăji în măsură deplină piața de zahăr română. Administrațiile societăților de căi ferate austro-ungare vor veni sigur într'ajutor acestui început.

Recolta viilor în România.

Cetim în „Românul”: Barbații, competenți spun, că recolta viilor anul acesta pare a fi mai bună cu toată iarna friguroasă ce am avut. Filoxera s'a găsit însă mai pretutindeni, la Cotnari, la Odobesci, în județul Brăila, Covurlui, Rîmnicu-Velcea și Romanai, în Mehedinți a început și chiar a se întinde la Nordul județului; vițele americane, care au început a se planta, promit foarte mult în țeară, după experiențele ce au dat pepinierile statului din Prahova și Mehedinți, ale căror rezultate sînt foarte frumoase. Anul acesta s'a mai înființat câte o pepinieră de viță americană la Urlați și la Botoșani; vițele distribuite la particulari pentru a studia adaptarea la teren merg asemenea destul de bine, ele sînt puse în județul Prahova în locul vechilor plantațiuni distrușe de filoxeră.

Tirgurile de vite dela Constanța și Turnu-Severin. În cursul lunii Iunie au intrat în țirgul de vite dela Constanța 310 berbeci și 1345 miei; ear' în cel dela Turnu-Severin 2930 rimători, dintre care 1077 au fost transportați în diferitele părți ale României și restul de 1853 au rămas în sălașe.

Prețul mărfurilor.

Piața din Sibiu, 24 Iulie. Grâu hectl. 25 până 82 chilo fl. 5.80 până fl. 6.60, grâu mestecat 79 până 74 chilo fl. 4.90 până fl. 5.50, sêcara 70 până 70 chilo fl. 4.80 până fl. 5.20, orz 62 până 66 chilo fl. — până fl. —, ovês 42 până 50 chilo fl. 2.50 până fl. 3.10, encuruz 70 până 74 chilo fl. 4.20 până fl. 4.60, mălaiul 70 până 74 chilo fl. 5.50 până fl. 6.50, cartofi 69 până 70 chilo fl. 1.30 până fl. 1.50, sêmênță de cânepă fl. — până fl. —, mazêrea 76 până 80 chilo fl. 5.— până fl. 6.—, lintea 78 până 82 chilo fl. 7.— până fl. 8.—, fasolea 80 chilo fl. 4.50 până fl. 5.50, păsat de grâu 100 chilo fl. 16.60 până fl. —, făină nr. 1 fl. 15.60, făină nr. 3 fl. 14.10, făină nr. 5 fl. 13.40, slămină 100 chilo fl. 56.— până fl. 58.—, unsoare de porc fl. 60.— până fl. 62.—, sêu brut fl. 20.— până fl. 22.—, sêu de lumini fl. 34.— până fl. 35.—, lumini turnate de sêu fl. 38.— până fl. 40.—, săpșun fl. 20 până fl. 30.—, fên 100 chilo fl. 1.20 până fl. 1.40, cânepă fl. 32.— până fl. 35.—, lemne de foc uscate m. cub. fl. 2.50 până fl. 3.—, spirt p. 10 L. 54 până 55 cr., carnea de viț chilo 48 cr. până 50, carnea de vițel 38 până 45 cr., carnea de porc 46 până 50 cr., carnea de miel — până 28 cr., ouă 10 cu 18 până 20 cr.

Tirgul de rimători în Steinbruch. În 20 Iulie n. s'au notat: unguresci bêtărâni grei — cr. până 43— cr., unguresci tineri 45— cr. până 45½ cr., de mijloc 46— cr. până 47— cr., ușori 48— cr., până 50— cr., marfă țerânească grea — cr. până — cr., de mijloc 45— cr. până 46— cr., ușoară 47— cr. până 49— cr., românești, de Bakony, grei — cr. până — cr., transito grei — cr. până — cr., transito de mijloc — cr. până — cr., transito ușori — cr. până — cr. sârbesci grei 46½ cr. până 47— cr., transito de mijloc 47— cr. până 47½ cr., transito ușori 48— cr. până 48½ cr.

ursa de mărfuri din Budapasta dela 22 Iulie n. 1891.

Table with multiple columns: Sămînțe, Prețul pe 100 chilogr., etc. Rows include Grâu, Sêcara, etc.

Cursul pieței din Sibiu.

Din 24 Iulie n. 1891.

Table with 3 columns: Hartă-monetă română, Lire turcesci, Ruble rusești. Rows: Cump. 9.25 vând. 9.34, 10.50, 9.50, 1.26, 1.28.

Bursa de Budapasta.

Din 22 Iulie n. 1891.

Table with 3 columns: Renta de aur ung., Impmuntul câșilor ferate ung., etc. Rows: 6%, 4%, 5%, etc.

Bursa de Viena.

Din 22 Iulie n. 1891.

Table with 3 columns: Renta de aur ung., Impmuntul câșilor ferate ung., etc. Rows: 6%, 4%, 5%, etc.

Bursa de București.

Table with 3 columns: Renta rom. per 1875 5%, Renta română amort. 5%, etc. Rows: 100%, 99%, 81%, etc.

Pentru redacțiune răspunșabil: Andreiu Baltes.

Cercul Enders in Piața-lemnurilor (Hermannsplatz).

Astați Sâmbătă în 25 Iulie 1891:

Representațiune comică

in arta mai înaltă de calărit, dresură de cai, gimnastică, agrobatică, ballet, câni dresați și pantomimică.

La fine: O mare seenă comică „Amorul în butoiu” Cu muzica proprie. Foarte amuzantă și interesantă.

Inceputul 1/9 oare seara.

Prețul locurilor:

Șirul I. și II. 60 cr.; locul II. 40 cr.; locul III. 30 cr.; galeria 15 cr.

Cu stimă

Iosif Enders,

directorul cercului.

[1104] 2--

Detalii in afişurile de qi.

Institutul tipografic în Sibiu.

Strada Măcelarilor Nr. 21.

Biblioteca populară a „TRIBUNEI”.

- 1. Pădureanca. Novela de Ioan Slavici, 12 coale tip., broș., elegant. Un exemplar cu prețul redus dela 40 cr. sau 1 leu la 30 cr. sau 60 bani.
2. Fata Stolerului de Matilda Cugler-Poni. Un exemplar 5 cr. sau 10 bani.
3. Ce n'a fost și nu va fi. Poveste de I. T. Mera. Un exemplar 4 cr. sau 8 bani.
4. Piperuș Petru. Poveste de I. T. Mera. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
5. Păcală și tândală. Anecdota de Silvestru Moldovan. Prețul unui exemplar 3 cr. sau 6 bani.
6. Jucării și jocuri de copii. De P. Ispirescu, culegător-tipograf. Un exemplar 25 cr. sau 50 bani.
7. Teiu legănat. Poveste de Gr. Sima al lui Ión. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
8. Colăcărutul. Obiceiurile țăranilor români la nuntă, de Benedict Viciu. Un exemplar 16 cr. sau 32 bani.
9. Fiica a nouă mame. Poveste de Silvestru Moldovan. Un exemplar 14 cr. sau 28 bani.
10. Povestea lui Ignat. Poveste de Silvestru Moldovan. Un exemplar 3 cr. sau 6 bani.
11. Sfântul Nicolae. De Matilda Cugler-Poni. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
12. Îndărănicul. Poveste de Silvestru Moldovan. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
13. Blăstem de mamă. Legendă populară din giurul Năsăudului. De George Coșbuc. Un exemplar 6 cr. sau 12 bani.
14. Bunica de Bojena Němcová, tradusă din limba boemă de Prof. Dr. Urban Iarník. Un exemplar cu prețul redus dela 1 fl. sau 3 lei la 60 cr. sau 1 leu 20 bani.
15. Vlad și Catrina. Poveste de Gr. Sima al lui Ión. Un exemplar 5 cr. sau 10 bani.
16. Din bătrâni. Ghicitori, întrebări și răspunsuri, frământări de limbă, adunate de Gr. Sima al lui Ión. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
17. Pe pământul Turcului de George Coșbuc. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
18. Căldărușa cu trei picioare. Poveste franțuzească de Eleonora Tănăsescu, după A. Genevray. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
19. Cenușoara. Poveste de I. T. Mera. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
20. Un pețitor îndărănic. Novela de Björnsterne Björnson. (1856). Un exemplar 4 cr. sau 8 bani.
21. Prietenul meu Vântură-Teară. Din poveștile californiene ale lui Bret Harte. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
22. Scăpărătoarea. Din poveștile lui Andersen. Un exemplar 4 cr. sau 8 bani.
23. Fata Craiului din cetini. De George Coșbuc. Un exemplar 4 cr. sau 8 bani.
24. Strigoaica. Din fantasiile lui Nicolae Gogol. Un exemplar 20 cr. sau 40 bani.
25. Draga mamei. Baladă de George Coșbuc. Un exemplar 10 cr. sau 20 bani.
26. Taina unei vieți. De Björnsterne Björnson. (1869). Un exemplar 6 cr. sau 12 bani.
27. Vecinii. Din fantasiile lui Nicolae Gogol. Un exemplar 30 cr. sau 60 bani.
28. Păcală în satul lui. Poveste de Ioan Slavici. Un exemplar 10 cr. sau 20 bani.
29. Sgârcoitul. Comedie de Molière. Un exemplar 40 cr. sau 80 bani.
30. Lumea proștilor. Poveste de Silvestru Moldovan. Un exemplar 5 cr. sau 10 bani.
31. Nusci-împărat. Poveste din popor de „Mărgineanul”. Un exemplar 12 cr. sau 24 bani.
32. Dina-împărăteasă și peana ei aleasă. Poveste din popor de „Mărgineanul”. Un exemplar 12 cr. sau 24 bani.
33. Fulger. Poveste în versuri de George Coșbuc. Un exemplar 5 cr. sau 10 bani.
34. Spice de aur. Culese de dascălul Ioan P. Lazar. Un exemplar 12 cr. sau 24 bani.
35. Un idil în Roșeni. Novela de Bret Harte. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
36. Baba iadului. Poveste în versuri de Ioan Moța. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
37. Princesa fermecată. Poveste în versuri de P. Dulfu. Un exemplar 10 cr. sau 20 bani.
38. Dina mărgărelelor. Poveste în versuri de Ioan Moța. Un exemplar 12 cr. sau 24 bani.
39. Doi copii. Poveste de Ioan Moța. Un exemplar 10 cr. sau 20 bani.
40. O partidă în patru. De Antonio Ghislanzoni. Un exemplar 12 cr. sau 24 bani.
41. Posacul bun de inimă. Comedie în 3 acte de Carlo Goldoni. Tradus de Domnișoarele Al. și Luc. I. Romanescu. Un exemplar 25 cr. sau 50 bani.
42. Croitorul și cei trei feciori. Poveste de Ioan Moța. Un exemplar 15 cr. sau 30 bani.
43. Mica Fadetă. De George Sand. Un exemplar 40 cr. sau 80 bani.
44. Rusalin păcurarul. Poveste de Nicolae Trimbiționiu. Un exemplar 22 cr. sau 44 bani.
45. Roma invinsă. Tragedie în 5 acte de Alexandru Parodi. Tradusă de I. L. Caragiali. Un exemplar 24 cr. sau 48 bani.
46. Clara Milici. Novela de I. Targhenev. Traducere din limba rusă de Enea Hodoș. Un exemplar 40 cr. sau 80 b.
O sută de ani. De Ioan Slavici. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.

Celor-ce cumpără un număr mai mare de exemplare, cu deosebire librarilor și preste tot vânzătorilor, se dă rabatul cuvenit.

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabil din 20 Iulie 1891.

Table with multiple columns showing train routes and fares between cities like Budapest, Sibiu, Brașov, and others. Includes sub-sections for various lines and directions.

Nota: Numerii încadrați cu linii groase înseamnă oarele de noapte.